

UDVARHELYI HIRADÓ.

KÖZMIVELŐDÉSI, KÖZGAZDASÁGI ÉS KÖZEGÉSZSÉGÜGYI HETILAP.

Előfizetési díj

vidékre postán, vagy helyben házhoz hordva:

Egészévre 4 frt.
Félévre 2 frt.
Negyedévre 1 frt.
Egyes szám ára 10 kr.

Megjelenik minden szombaton este.

Hirdetménydíj:

Háromszor hasábozott 15 garmondsor, vagy ennek helye 1 frt.
Bélyegdíj minden beiktatásnál 30 kr.

A szerkesztő lakása:

Botos-utca, ref. tanári lak, emeleti lakosztály.

Kiadóhivatal:

Becsek Dániel könyvnyomdája.

Előfizetési felhívás.

Ugy vélekedvén, hogy Udvarhelymegye száz-
ezernyi népének többféle bajaival szemközt talán
hasznos tényező lehetne egy oly hetilap, mely tar-
tózkodván a politikától, leginkább a **köz-
mívelődés, közgazdaság és közegészség**
térein mozogna: elhatároztuk

„UDVARHELYI HIRADÓ”
cimen egy hetilap indítását, mely újév első szom-
batján fogja pályafutását megkezdeni.

E célból előfizetési ívet nyitunk egészévre
négy, félévre **két**, negyedévre **egy** forinttal.
Az előfizetési pénz alólirtak akármelyikéhez uta-
sítható.

Sz.-Udvarhely, 1876. december 14-én.

Szakács Mózes, Becsek Dániel,
tulajdonos és felelős szerkesztő. kiadó.

A községi olvasó-körökről.

Az ember természeténél fogva tudvágyó
és társaslétre törekvő, vagyis: amit lát, hall,
az igen sokszor érdekli őtet, s igyekezik arról
magának bővebb tudomást szerezni, s már
csak e célból is társaságot keres.

Ez ösztönöszerű szükségérzet hozta létre
a hazánk igen sok községében létező olvasó-
vagy társalgó-köröket, kaszinó-egy-
leteket.

Célja minden olvasó-körnek a fel-
világosítás és erkölcsi nevelés.

Alkatelemei: legalább öt-hat ember,
annak néhány forintja, az irodalom, kivált a
hirlapirodalom legalább egy terméke, egy kö-

TÁRCA.

A nő erkölcsi befolyása a férfi- család- és a társadalomra.

(Vége.)

El nem vitázható dolog, hogy a népek ha-
talma, nagysága, boldogsága az erkölcsöktől függ;
ezt magok a pogányok is elismerték; de Seneca,
korának egyik bölce, kit ma is bizonyos tekin-
tetben kevesen szárnyalnak túl, azt panasolja,
hogy az ő erkölcstörvényeik a népeket nagygyá,
hatalmassá s boldoggá tenni nem képesek, s mi-
után mégis volt hatalmas, nagy és boldog nép,
ez bizonyára csak erkölcsös lehetett, erkölcsi
pedig csak a keresztény vallásból meríthető: kö-
vetkeztetem, hogy az erkölcsök a vallásból az em-
beriségbe a nő sajátos módja által csöpegtet-
tek. A férfi szintugy erkölcsileg, mint fizikailag
nem egyéb, mint aminővé őt a nő képezi. Ugyan-
azon anya, ki saját vérével adott testének életet,
szavaival az értelem életét adja meg neki. Azon
anya, ki atyját e földön megismerteti vele, meg-
tanítja őt egyszersmind Teremtőjének, mennyei
atyjának, az Istennek ismeretére. Az Isten léte-
nek és tulajdonságainak, az ember és eredetének,
állapotának, rendeltetésének, az erkölcstannak és
kötelességeinek legelső nyilatkozatát a gyermek
csak az édesanyjától nyeri. A gyermekre nézve
az anya első hitszónok, első térítő, első apostol,
ki fejlődő értelmét megvilágítja, benne az erények

zős helyiség, ahol az olvasmány áll és ahová
ki-ki akkor megyen, amikor tőle kitelik. Szük-
sleges még ezeken felül néhány pontból álló
alapszabály, mert alapszabályok nélkül társa-
ság fenn nem állhat.

Az olvasókör céljából világos, hogy
az közmívelődési tényező, s mint ilyen igen
fontos társadalmi intézmény, s ennél fogva az
iskolák, templomok mellé méltán sora-
kozik.

Fontosságát már csak az is eléggé bi-
zonyítja, hogy a legnagyobb magyar gróf
Széchenyi István ez intézményt kiváló gond-
jai közé számította.

Megyénk területén is létezik — csak az
én szűkkörű tudomásom szerint is — több
községben olvasókör, például: Sz.-Udvar-
helyen, a tanintézetek ilyenmü intézményeit
nem is érintve, van kaszinó-egylet, pol-
gári olvasókör, Sz.-Keresztúron társal-
gó kör, van Parajdon is, sőt lapunk előfize-
tői között is ott áll a homoród-szentpáli olvasó-
kör. Valószínű azonban, hogy több községünk
már régen élvezi ez intézmény áldásait.

Szükségesnek tartom azonban kivétel
nélkül minden községben felállítani, s bizom
a jövőben, hogy rövid idő alatt nem lesz
egyetlen községünk is enélkül.

Ez intézmény kezdeményezésére jogosult
ugyan szerintem minden községben a maga-
sabb műveltség minden képviselője, de hiva-
tali állásuknál fogva legtöbbet tehetnek a lel-
kész, tanító és jegyző urak. Tényleg úgy áll

gyakorlatát kifejleszti: az anya tanítja meg őt
hinni, szeretni, reményelni, Teremtőjét atyjának
nevezni, őt félni s imádni.

A vallásos, erkölcsös, szemérmes, okos nő az,
ki mint anya kereszténynek teszi a gyermeket,
mint leány atyjának épülésére szolgál, mint test-
vér megnemesíti a fitestvért, s mint nő megszen-
teli férjét. Ő azon fáklya, mely a családi tűzhelyre
állítva, maga körül az egész házban az erkölcsök
boldogító világát szétlőve, s a bennlevőket mind
megvilágítja; ő azon drága só, mely a család er-
kölcsei megromlását megakadályozza. A szilárd er-
kölcös, vallásos nő társalgása által a vallásos ok-
tatást érvényesíti, s azt erényeivel foganatosítja,
s épen ezáltal, hogy az erkölcsöket, a vallást a
családban tetteleg fenntartja, fenntartja azt egy-
szersmind az államban. Valamint tehát a család
annyiban erkölcsös, amennyiben tagjai az erkölcs-
nek, vallásnak hódolnak, szintugy az állam erköl-
csössége, vallásossága is a családok vallásosságá-
tól függ.

Az is igaz, miszerint a törvényeket, melyek-
nek jó vagy gonosz szelleme határoz a társadalom
boldogsága vagy boldogtalansága fölött, a férfiak
alkotják; de tudni kell azt is, hogy a törvények
a közerkölcsöknek viszhangjai és kifejezései, s mint
általában mindig elismertetett: a törvények nem
egyebek holt betűnél s épen semmi érvényök nincs
az erkölcsök nélkül, amint már Horác is meg-
jegyzé. Így tehát valamint a nők készítik különö-

jelenleg is a dolog, hogy e fölemlített tiszt-
viselő urak mindenikének van jelenleg is leg-
alább egy lapja, s ezeket egymással kicse-
rélve olvassák. A kezdet tehát megvan, s
remélenni lehet, hogy a pap, tanító és jegyző
urak mindenike tud maga mellé legalább egy
tagot még szerezni, s kész az egyesület.

Helyiséget is kaphatnak, mert van isko-
lai terem, van községháza.

Az alapszabályokat akár az életből meg-
alkotják, akár más ilyenmü intézményét a
maguk körülményéhez képest átdolgozzák.
Bizonyosan minden fennálló olvasókör a maga
alapszabályait szívesen közli akármivel.

Föl tehát székely atyámfiai! Ne legyen
egy község is olvasókör nélkül, hadd ter-
jedjen közöttünk a felvilágosodás és erősödjen
az erkölcsi nemesség; a felvilágosodás majd
megmutatja jótékony hatását gazdasági és
egészségi állapotunkon is, s ha e tekintetben
kötelességünket teljesítettük, nemcsak magunk-
nak használunk vele, hanem az egész magyar
haza javát is előmozdítottuk; mert tudni kell,
hogy hazánk 14 millió lakosa közül legfennebb
hét millió magyar, a többiek németek, oláhok,
tótok, szerbek, oroszok és vendek, s Magyar-
ország csak addig állhat fenn, míg a magyar
elem műveltsége és vagyonossága által a ve-
zérszerepet megtartani képes.

Részünkről ígérjük, hogy az olvasó-
körök ügyét különös figyelemre méltatjuk.

Szakács Mózes.

sen a nyelvet (a nyelvek nem az akadémiák, ha-
nem a családok kebelében támadnak és itten a
nők teremtik azokat; ez az oka, hogy a nyelvek-
ben eredetök alkalmával annyi a szeszély, szabály-
talanság és rendtelenség, s egyszersmind annyi az
élénkség, kifejezés és kellem; mindezen tulajdonok
alkotják a nőnek különös jellemét), ők a nők al-
kotják a közmondásokat, szintugy a nők képezik
egy egész nép erkölcsi, szokásait és divatszámait.

„Tegyetek bármit, így szolt ugyanazon költő
Horác a rómaiakhoz, a titeket fenyegető balsorsot
kikerülni nem fogjátok. Róma végromlásnak
indult, mert a nők bennem mind megrom-
lottak.“ S ime a pogány költő hiven lefestvén
a korabeli római nők romlottságát, s egyedül az
emberiség nagyszerű hagyományos elvei után in-
dulva, előre megjósolta: miként a nőknek erkölcs-
telensége fogja a birodalom sirját megásni.

Lám, Horác a pogány epicureus, mily nagy
igazságokat mond! Midőn a romlottság csu-
pán a férfit fogta meg: nincs elveszve
minden, mert a nő a férfit jó utra térítheti;
de ha a romlottság már a nőt fogta meg, vége
minden reménynek, minthogy a férfi a nőt meg-
téríteni nem képes. A nő forrása a társaséletnek
s szívere a társadalomnak; már pedig a forrás
által megmérgezett, zavart viz egykönnyen meg
nem tisztul, valamint másrésztől a szívbajok nem
orvosolhatók.

Ugy van ez, mert a férfi csak elmélkedő

KÖZMIVELŐDÉS.

Elnöki jelentés a sz.-udvarhelyi polgári olvasókör 1876-dik évről számoltató közgyűlésén.

Felolvasta Szakács Mózes, egyleti elnök. Sz.-Udvarhelyt, 1876. dec. 26.

Tisztelt közgyűlés!

Egyleti életünk ötödik esztendejére vonatkozó elnöki jelentésem következik:

A tagok létszáma volt az idén 86, de akik között fél-, sőt negyedéves tagok is vannak.

Tagsági díjakból bejött . . . 280 frt — kr.

Tekeasztali és kártyajövedelemből 40 frt 71 kr.

Bálból, kölcsönből s egyebekből 192 frt 88 kr.

Összesen . . . 513 frt 59 kr.

Kiadásunk volt . . . 508 frt 47 kr.

Maradt . . . 5 frt 12 kr.

A báli jövedelemre vonatkozólag megjegyzem, hogy azt a báli kiadások mind fölemésztették, sőt a bálbizottság saját zsebéből még két firtal meg is pótolta.

Szükség tudnunk azt is, hogy a kölcsönvett hatvan firtal és a világítási anyag egy részével még tartozunk.

Könyvtárunk az idén két kötettel szaporodott, t. i. a Magyarország és a Nagyvilág és a Vasárnapi Ujság idei évfolyamainak egy-egy kötetével.

Hirnapot járatott egyletünk az idén kilencet, u. m.: 1. Pesti Naplót. 2. Kelet Népet. 3. Egyetértést. 4. Keletet. 5. Űstököst. 6. Vasárnapi Ujságot. 7. Magyarországot és a Nagyvilágot. 8. Baloldalt. 9. Anyagi Érdekeinket.

Ezek szerint mondhatjuk, hogy a már vége felé közeledő 1876-dik év csaknem olyan volt, mint előző társa.

Két dologban mégis különbözik.

Egyik az, hogy egyletünk tisztviselői az idén akadálytalanabban teljesíthették tisztüket, s különösen pénztárnok-társunk szakavatottságával, buzgóságával mindnyájunk köszönetére tette magát érdemessé.

A másik különbség: a taggyűjtő bizottság eljárásának eredménye.

T. i.: a választmány megállapodása, s később a dec. 10-én tartott rendkívüli közgyűlés intézkedése következtében a tagsági díj két firtal levén leszállítva, ennek azon örvendetes eredménye lett, hogy egyesületünk a jövő évre szembetűnőleg

bölcsész, a nő pedig gyakorlatba viszi át a bölcsészetet. Ugy van ez, mert a férfinak csak eszméi vannak, de a nő cselekszik, tőle ered még az is, mit a férfi tesz, s valójában igen gyakran a férfi tettei kiválólag a nő befolyása alatt állanak; még gyakrabban, hogy a nőnek kedvét keresse, s őt meg ne szomorítsa, önmagával ellenkezésben cselekszik, pedig azt hiszi, hogy tettei önmagától erednek.

Minthogy a polgárisult világrészekben mindenütt a nők jótékony működését szemléljük, s örömmel és kegyeletes bámulattal azt tapasztaljuk, hogy az éhezők és szomjazók éhsége és szomja általuk enyhíttetik, a koldus rongyai általuk szedtetnek le s kielégítővel helyettesíttetnek, az árvák és özvegyek könyűit ők szárítják föl, az ágyban fetregő beteg az ők gyöngéd ápolásuk által enyhülést nyer s az irgalom minden cselekedeteit vetélkedve gyakorolják; röviden, hogy jótékonyan és nagyszerűen szerepelnek, azt kérhetni: miképen szünt meg a nőre nézve egész életére kiterjedő régi gyalázat, melyben őt a pogányok részesíték? miképen szerezte vissza a jogokat, melyek a Teremtőnek legelső szándéka szerint őt megilletik; hisz azt mondá: „nem jó, hogy magában legyen az ember, adjunk neki egy hozzá hasonló társat.“ Tehát a nőt a férfival hasonló méltósággal ruházta föl. Miképen történhetett, hogy az, ki rabszolga volt, urnő lett, annyira, hogy előtte minden meghajol s neki mindenki engedelmeskedik? Miképen

megnépesedett, s ami legörvendetesebb, a népesedés épen az iparos- és kereskedő-segédek, tehát városunk ifjúsága köréből történt.

Ez, úgy hiszem, örvendetes jelnek vehető, mert ha valaki, az ifjúság mondhatja magáról, hogy övé a jövő.

Adja Isten, hogy reménységünkben ne is csatlakozzunk, s különösen ne csatlakozzanak azon buzgó tagtársak, akik, mint taggyűjtő megbizottak, épen az ifjúság lelkét igyekeztek s tudták is megnyerni egyesületünknek.

Részemről a legjobb reménységgel vagyok egyesületünk jövődjére iránt, s e reménnyel teszem le, tisztársaim nevében is, a most esztendeje nyert megbizást az egyleti tagok kezébe, kérvén a felülvizsgáló bizottság kinevezését.

KÖZGAZDASÁG.

Az uzsoráról.

II.

Ha az emberiség műveltség-történelmét lapozzuk, látni fogjuk, hogy a pénzkamatozás vagy kamatoztatás tekintetében az idő épen ellenkezőleg nyilatkozott, mint a nemzetgazdaságtan. A kereszténység első századaiban, sőt a középkorban is, az egyház elkárhoztatta a pénz szabad gyümölcsösztetését, s „uzsora“ név alatt a vétkek közé sorozott mindennemű kamatot. De nem is lehet tagadni, hogy e tekintetben az egyház nézete sokáig öszhangzott az emberekével, mert amint Bentham megjegyezte, a Thespis szekerétől kezdve a mai szinpadokig, valahányszor a néző közönség előtt adós és hitelező együtt jelentek meg, soha sem volt eset rá, hogy a tisztelt publikum rokonszenve az adós felé ne fordult volna. Hanem ez a rokonszeny csak emberi gyarlóság; mert ha vannak is itéletreméltó hitelezők, kik elég gyalázatosan visszaélnék megszorult felebarátaiknak kétségbeejtő helyzetével és ombertársaiknak megvetésére érdemesek; de a hitel ügyét, mely a mai fejlett világ mozgásának egyik főtenyezője, kissé magasabb szempontból kell felfogni, s nem az eladósodottak egyéni keserűségei, hanem az élet törvényei szerint szabályozni.

A tapasztalat ki is mutatta, hogy maga az egyház is időjártán az uzsora tanának félretételével, vagy ama tanoknak a maga részére kedvezőleg magyarázása mellett, nagyban űzte az uzsorás kamatszedést. A scholastikusok feltalálták a „dam-

lehetett, hogy az, ki előbb hitvány áru volt, személyjogot nyert, ki iránt mindazok, kik őt környezik, vagy hozzá közelednek, tiszteletet és hódolatot tanusítanak? Miképen uralkodik ő ott, hol eddig oly baromi bánásmódban részesült? Miként fejlődhetett a dolog annyira, hogy öregségére a legfőbb tiszteletben részesül s az egész családnak hódolatteljes részvéte kíséri őt egész a sirig? Minő szerencsés forradalom által nyerte vissza ő szabadságát, minthogy ezeket ezer éveken keresztül nem élvezte? Kinek köszönheti ő a tekintély, méltóság és nagyság ama fokát, melyet a családban és a társadalomban elfoglal? Talán a tudományok és művészetekben tett előhaladásnak köszönheti ezt? Vagy az emberi ész és polgárisodás természeti haladásának? Vagy talán a polgári törvények bölcsességének? A sok közül egyiknek sem köszönhet semmit. Igaz, tagadhatlan, hogy a régi görögök és rómaiak egész buzgalommal mivelték a tudományokat és művészeteket, de náluk volt a nő valóban rabszolga, árucikk, portéka. Másodszor az emberi ész négyezer éven át és az egész világon sehol sem mutatott e tekintetben haladást, e komoly tárgyban egészen elszunnyadt, s az az evangélium szavára és kihirdetésére várakozott, hogy fölébredjen, a valódi haladás ösvényére lépjen, igazságot szolgáltatson a nőnek, s lealjasított állásából fölemelje. A polgárisodás sem segített semmit, mert a polgárisodás maga is mindenek előtt nem egyéb, mint a nő irányában tanusított

num emergens“ (bekövetkező kár), „lucrum cessans“ (elszalasztott haszon) címeit, s egy kis „évi jövedelem“ biztosítását nem tartották kárhoztatandónak; pedig „a kutya egy, csak az örve más.“

Hogy a világ fejlődésében mennyi kárral járt az egyháznak a kamatszedés elleni uzsoratana, elképzelhető. Kereskedelmi és ipari nagy vállalatok, hitel igénybe vétele nélkül, soha sem voltak és lesznek kivihetők; már pedig nagy kölcsönt soha sem lehetett kamat nélkül kapni. Az egyház tehát e tanával nagy nyügöt vetett a civilizáció előhaladására az anyagi téren, mi hátramaradást idézett elő a szellemiekben is. Sem az ipar, sem a kereskedelem nem kapott elég nagy lendületet; de miután kellett az embereknek mégis valamiképp segíteni magukon, a mesterség megszülte a bünt, a közönségesen ugynevezett uzsorát. Ezt aztán leginkább a zsidók űzték. Csak a 14-ik század végén támadtak keresztyén pénzkölcsönzők és pedig Lombardiában és a florenci kereskedők közt, kik rövid időn még a zsidókat is tulszárnyalták, nagyobb mérvben űzvén az uzsorát; ugyannyira, hogy világszerte nagy volt a panasz az uzsoráskodás általánossá válta fölött, miért is a laterani zsinat III. Sándor pápa alatt 1179-ben elhatározta, hogy az uzsorás nem részesülhet urvacsorában, halotti szentségben és keresztényi eltemetésben. Mind hiában! A kereskedelem egyre nőtt, s ezzel együtt a kölcsön kamata is. Az egyház tana mindinkább összeütközött az élet gyakorlatával. Az élet mindinkább követelte az egyház tanának minél előbbi elejtését. A reformáció ugyan ellene nyilatkozott szintén az uzsorának, de már Kálvin azt mondá, hogy a kamat csak akkor igazságtalan, ha a szegényeket sujtja; ennél fogva ő nem is kívánt törvényt hozni az uzsora ellen. Angliában először VIII. Henrik alatt engedtetett meg a pénzkölcsönzés. Saumaise volt, ki legelőször 1638-ban és 1640-ben könyvet irt a pénzkamat védelmére. Loche pedig a 17-ik század végén erőlesen intette a politikusokat, hogy a kamatot ne szabályozzák törvény által, mert ezzel csak a bajt szaporítják. Mikor Katalin cárnő hat százalékról ötre szállította le a kamatlábat, az eredmény az volt, hogy többé nem lehetett hétszázalékos kamaton alól pénzt kapni. XV. Lajos is le akarta szállítani négy százalékra és lett a kamatláb hatszázalékos. Turgot igazán mondotta, hogy a kölcsön kamatait nem az állam, hanem az élet törvényei szabályozzák.

Miképp vélekedik nálunk a sajtó az uzsora-

tisztelet. Az oly nép, mely a nőt nem tiszteli: barbár. Azt mondani tehát, hogy a polgárisodás fejlődése hozta magával a nő iránti tiszteletet, épen annyi volna, mintha azt mondanák, hogy a nő iránti tisztelet a nő iránti tiszteletből származott, s hogy valamely eredménynek okát magában az eredményben kell keresni, annyi volna, mint a józan ész és gondolkozást könnyelműen kigunyolni.

Ami illeti a polgári törvényeket, melyek a nő iránti tiszteletet megállapították, ezeknek okfeje a kereszténység intézményeiben keresendő. Az ily törvények csakis a keresztény népek intézkedései közt találhatók föl; világos tehát, hogy ezek a keresztény elvek és hitnézetek törvényszerű kifejezései. Tényleg ugyanis nem a törvények képezik valamely népnek vallását; mint inkább a népnek megállapodott vallása kellene, hogy annak minden tetteibe behatván, mindent a maga képére alakít, mindenhez eszmét, sugallatot ad a politikai és polgári ügyekben, szintugy az intézményekben és törvényekben. Innen ered pl. annak lehetetlensége, hogy keresztény törvényeket és polgári intézményeket fogadtassunk el a mahomedán vagy bálványozó népekkel, mert mihelyt ez megtörténik: a válaszfal darabokra mállik, ugy pogány törvényeket a keresztény népek által.

Szóval: neveljen a világ erkölcsös, jötevő nököt, s ekkor a világ is vallásos, erkölcsös lesz.

a. m.

törvényjavaslat, illetőleg a kamat-maximum megállapítására vonatkozó törvényjavaslatról? Egyhangulag abban a nézetben van, hogy a jelenleg országos dívó magas kamatlábat nem az uzsora-törvény ertőrlése, illetőleg hiánya idézte elő, hanem az 1871-ben lábrakapott nagymérvű gründolási (alapítási) szédelgés és az ennek következtében 1873 évi május havában kitört és utóhatásai-ban maig is pusztító „tőzsei válság”; tehát, miután nem az uzsora-törvény hiánya idézte elő a nagy gazdasági válságot és magas kamatlábat, s miután az uzsora rákfenéje sokkal mélyebben is beette magát társadalmunk testébe, hogysen csakis óvó intézkedésekkel a baj gyökeresen gyógyíthatnák, annyival kevésbé, mert amely országokban az uzsora-törvény megszüntetésével újból behozatott, az ismét megszüntetendő volt, mert békóba verte az ipar és kereskedelem, ugy a mezőgazdaság szabad mozgását, miáltal előidézte azoknak pangását; egyhangulag elítéli az uzsora-törvény behozatalát; s ajánlja, hogy ne a törvényt hozzuk meg, hanem változtassuk meg az életmódot. Ha a társadalomban jóval munkásabbak, takarékosabbak lesznek az emberek, ha az urak nem luxusra, vig életre, pazarlásra veszik föl a kölcsönt és a nép nem korcsmai mulatozásokra, hanem gyümölcsöző befektetésekre, forgatásra, s megkettőzik szorgalmukat, hogy pontosan fizessék a kamatot és kölcsöntökét: akkor a kamat törvény nélkül is, magától lesz áll. Amig szédelgünk, hivalgunk és tehetségünkön túl fényt üzünk s jövedelmünkönél többet költünk és nem igyekszünk arra, hogy többet vegyünk be szorgalmas munkássággal, takarékos életmód mellett, mint amennyit ki kell adnunk: addig mindig nagy uzsora lesz, akármit irjanak is a törvénykönyvbe. A tőzsei válságon kívül még nagyban idézték elő a kamatlábnak általános magasra emelkedését a legutóbbi 6 év terméketlenségei. Azért is a sajtó nem akar kitérni egészen a baj elől, s miután a hazai pénzügyi helyzetek hangosan és tömegesen nyilatkoztak a sajtó útján és a képviselőház előtt, illetőleg a kormány felhívására, a kormány törvényjavaslatában proponált 8 százalékos kamat-maximum iránt, a sajtó is már nagy mértékben belenyugodott, hogy az uzsora törvény által korlátoztassék.

Hazai pénzügyi helyzetünk, melyeknek t. i. nyilatkozataik nyilvánosságra jutottak, nagyjából 12 százalékos kamatmegállapítást kívánnak; azt adván okul, hogy kisebb maximum mellett a most elhelyezett tőkék visszavonulnának és ezáltal a legtöbb intézet, melyek pedig azon vidéknek, hol fennállanak, áldására szolgálnak, rövid idő alatt egymásután elbuknák.

Ezen nézet alapossága ellen nem is lehet kifogást tenni; mert bármily szigorú uzsora-törvény is kijátszható lévén, a törvény dacára üzhethetnek a tőkepenzesek nyereségesebb uzsoráskodást, mint-ha pénzeiket a 8 százalékos kamattal dolgozó pénzügyintézeteknél hevertetik.

Kassai F. József.

KÖZEGÉSZSÉG.

Az iskolák és a rövidlátás.

(Folytatás és vége.)

Hogy a világosság elégtelensége oly nagy fokban előmozdítja az iskolákban a rövidlátók számát, azt H. Cohn ezen eljárásból bizonyította be: husz egyenlő szerkezetű iskolát vett vizsgálat alá, ezekből a városon kívül levő új, széles utcák iskoláiban a rövidlátók száma 1.8%-6.6% volt, míg a belvárosi szűk utcákban levő iskolákban 7.4%-15.1%-ot tett ki a rövidlátók száma.

Ezen talált eredmény igen nagy fontossággal bír a tanítók- és hatóságokra, valamint az orvosra nézve is, világos képét adván annak, minő kárt okoz a sötét tanterem a tanulóknak.

A feutebbiekkel kapcsolatban áll és bizonyító erővel bír az is, hogy mentől tovább megyünk északra, annál több rövidlátót találunk; igen, mert

ott mind rövidebbek lévén a napok, többet kell foglalkozni mesterséges fény mellett, az pedig rendszeresen nem kielégítő, sőt finomabb dolgokkal való foglalkozásra épen káros. Ez az oka, hogy oly sok rövidlátót találunk az órák közt, kik nagyon sokat szoktak dolgozni a lámpafény mellett, s amint tudjuk, apró tárgyakkal.

A világosság elégtelenségén kívül befolyással bír a rövidlátás előidézésére a padok és asztalok célszerűtlen berendezése; ha a padok igen alacsonyak, a tanulók munkájukat igen közel tartva fogják végezni, míg ha túl magasak, testüket nagyon meghajlítják, miáltal vérpangás idéztetik elő a testben, ez pedig a még kislefokú rövidlátás kifejlődésére igen nagy befolyással bír.

Az elhárító eljárást már a gyermekkorban kell megkezdeni, s ott szigorúan végrehajtani, főleg ha már hajlam mutatkozik rá. A főeljárás abban áll, hogy a gyermekeknek megtiltandó, hogy igen kis távokra húzamosan nézzenek.

Már az alkalmas játékszer megválasztása is fontos, de legfontosabb a tanítási és tanulási eszközök minősége és használatuk módja. Gyermekeknek csak nagyobb és vastagabb nyomtatványú könyveket kell adni; nagy és vastag betűket írni; a rajzolást, a finom varrást, himzést, s általában valamennyi finom női munkát csak a tulajdonképeni gyermekeiken túl kell megkezdeni, s ha a rövidlátásra már hajlam van, el kell hagyni.

Az is nagyfontossága, hogy a gyermekeket ideje korán arra kell szoktatni, hogy egész arcukat a tárgyak felé fordítsák, hogy mindkét szemük egyenlő távolban legyen azon ponttól, amit néznek; hogy fejüket ne tartsák igen közel a tárgyhoz, s hogy ennek felülete mintegy 45°-nyi szöglet alatt tartassék arcukhoz.

Továbbá a tanteremnek elég világosnak kell lenni, a mesterséges fényt lehetőleg kerülni, s finomabb munkákat ily fény mellett fiatalokkal sem kell végeztetni.

Ezek lennének azon főbb pontok, melyekre a tanítók, nevelők figyelmének ki kellene terjedni, s melyek által igen sok esetben elejét lehetne venni a gyermekek rövidlátóságának.

Ha a baj már kifejlődött, s a meglevő foglalkozás mellett évről-évre nagyjobbodik: itt már a tanítók utasításain kívül a szülőknek kötelessége fellépni, s gyermeküket a maga idejében oly pályára adni, hol szembajuk dacára foglalkozásukat rendszeresen folytathatják.

LEVELEZÉS.

A polgári olvasókörből.

Sz.-Udvarhely, jan. 24.

Olvasó körünk szokásos bálját jan. 20-án tartotta. Báli közönségünk, a nehéz életviszonyokat tekintve, elég szép számmal s csekély kivétellel épen a leginkább érdeklettek, a polgárok köréből telt ki, mert a társastánra negyven pár is jutott. Reggeli hat órákor is csak nehezen osztott el a társaság. Az egészről el lehet mondani: egyesületünk életének örvendetes életmozzanata volt, s a rendező bizottság soknemű fáradságáért köszönetet érdemel.

Bevétel volt 110 frt 10 kr;

kiadás . . . 90 frt 57 kr;

maradt 19 frt 53 kr tiszta jövedelem.

Ebből jegy nélkül fizettek: Solymosy János két frtot, Gergely Ferenc egy frtot és Kassai László szintén egy frtot.

A jövedelem nem sok, de tekintve a tavalyit, mikor a rendező bizottság két frttal megpótolta a kiadást, mégis haladás.

Általában véve egyesületünk folyó esztendeje örvendetes életjelenségeket mutat, mert tavalyi létszámunk évről-évre 86-ot, az idén pedig már az alakuláskor 133 bejegyzett tag volt, jelenleg pedig a létszám meghaladja a százötvenet.

Házbérünk is ez évre 20 frttal kevesebb a múlt événél, s a múlt évben igen keveset jövedelmezett tekeasztalunk az idén hétről-hétre örvendetes bevételeket mutat. Olvasószobánk mindennap, kivált a munkaszünet esti óráiban, eléggé népes.

Lapjaink: 1. Pesti Napló. 2. Egyetértés. 3. Kelet. 4. Magyar Polgár. 5. Vasárnapi Ujság. 6. Magyarország és a Nagyvilág. 7. Petőfi-Társaság Lapja. 8. Üstökös. 9. Udvarhelyi Híradó.

Biztat a remény, hogy az idén könyvtári cikkeink is szaporodni fognak; e tekintetben az első lépés már is meg van téve.

r. l.

KÜLÖNFÉLÉK.

— Európa diplomatái január 21-én bezárták konstantinápolyi konferenciájukat. A béke és háboru bizonytalansága még mind emésztí Európát.

— Képviselőházunk az uzsora-törvényt tárgyalja. Ugy látszik, 8 vagy 10% lesz a kamatmaximum. Már akármelyik lesz megállapítva, bizonyos, hogy áldásos következményei el nem maradnak.

— A középtanodai törvényjavaslat is valószínűleg szőnyegre kerül újból. Adná Isten! A nemzetnek régi kívánata fogna teljesülni, mert a mostani gyötrelmesen várakoztató állapot valóságos megölő mérge különösen a nem közvetlenül miniszteri vezetés alatt álló középtanodáknak, mivel ezek a reform-akciót még csak el sem kezdehetik az országos törvény létrejötte előtt. Probatum est.

— A Konstantinápolyba ment magyar ifjusági küldöttségről írják a „P. N.”-nak:

Pera, jan. 17. A magyar ifjuság küldöttsége ma Mahmud Dahmad pasánál, a szultán sógoránál tisztelt. Az üdvözlő beszéd után, melyet Torockay elmondott, a pasa tudakozódott a honvédségről és a közös hadsereg magyar csapatairól.

Ezután Savfet pasánál tisztelt a küldöttség. Szemere beszédére a miniszter nyájasan így felelt: A nemzet átkozza azok emlékét, kik szították Törökországnak Magyarország elleni háborúit, melyeket ő testvérharcoknak nevez.

Ma a hadügyminiszter lakomát rendez, a Silistrie-szinházban pedig diszeloadás tartatik.

Pera, jan. 18. Tegnap a hadügyminiszter a küldöttség tiszteletére ebédet adott, melyen 35 személy vett részt. Ott volt: Abdul Kerim, az ország főméltóságbelije, Klapka, Széchenyi. Számos áldomás mondatott a szultánra, Ferenc József király ő felségére, a hadügyminiszterre, a magyar és török hadseregre. A katonai zenekar főleg magyar dalokat játszott, a toasztok után nemzeti himnuszokat. A küldöttség az ország minden részéből rokonszenvező táviratokat vesz, ami annál örvendetesebb, mert egyrészt az állított, hogy a küldöttség nem képviseli az összes nemzet óhajait. Legújában a szamosújvári örmény ifjuság és Beregmege értelmisége üdvözölte táviratilag a küldöttséget. Ma a küldöttséget Edhem pasa fogadta a legszívélyesebben. A küldöttség valószínűleg kedden utazik haza Várnán át.

Pera, jan. 19. A magyar ifjuság küldöttsége ma délben Széchenyi Ödön gróf vezetése alatt a Dolma-Bagdsche-palotában, mely idegenek számára hozzáférhetlen, jelen volt a szultán mecsetbe menetelénél. A palota egyik termében drágakövekkel kirakott eszékben kávéval, azután értékes csibukokkal vendégtettek meg; azután a Bosporus-partra kísérték, hol kivont karddal foglaltak állást. Tizenkét órákor a szultán csónakba szállt, harminchat csónakból álló fényes flottilla kísérte. A magyar küldöttség tisztelt és háromszor „padasah tsok jasa!” kiáltással üdvözlé a szultánt. A part mentében ezernyi hangok viszonozták a kiáltást, közben az ágyuk szóltak.

A szultán kétszer üdvözölte az ifjakat és míg ő mecsetben volt, addig a küldöttségnek mutogatták az egész palotát, még az alabastromos fürdőszobákat is. Az itt felhalmozott pompát ifjak előtt más idegen nem látta.

A hazafelé induló küldöttség találkozott a gárdától körülvevő szultánnal, ki az üdvözléseket legszívesebben viszonzta és első szárnysegédét küldte a már utközben levő küldöttség után, hogy a gyengéd figyelemért köszönetet mondjon neki. A szultán el volt ragadtatva a küldöttségtől.

Pera, jan. 20. A magyar ifjuság küldöttsége ma a seikh-ül-islamnál tette tiszteletét. Khairullah efendi igen rokonszenves alak. Soós Jenő üdvözlő beszédére azt jegyzé meg, hogy az összes nemzetek, keresztények és mások egyaránt testvérek. Ezután a küldöttséget török szokás szerint megvendégelte; minden küldöttségi tagnak külön szolgálta. A seikh-ül-islam Sava pasa és Széchenyi tolmácsolása mellett hosszabb ideig tárgyalgott a küldöttség tagjaival.

Ezek most „Jaksasin madsarlar“ kiáltásoktól üdvözöltetve az Aja-Sophia-mecsetbe mentek, hol bejárták azon helyiségeket is, melyekbe még a mozlimok is csak ulemai fermán felmutatása mellett bocsáttatnak be.

A küldöttség ezután a rendőrminiszterhez és Khalil Serif pasához ment; mindenütt barátságosan fogadták és megvendégelték.

Tegnap este a Galata-szerailban a szultán szárnysegéde jelent meg; cserkesz gárdatisztek egyenest iderendeltettek.

A küldöttség kedden utazik el; Várnának veszi útját.

— A népkönyvtárak terjesztése s népszerű tudományos előadások rendezése végett Berec Antal, Boja Gergely, Dömötör János, György Aladár, Péterfy Sándor, P. Szathmáry Károly, Schwarz Gyula és Türr István kezdeményezése folytán ismert nevű szakférfiakból egy állandó központi bizottság alakult Budapesten, mely most küldi szét a népkönyvtárak alapítása, szervezése s kezelése tárgyában készített kidolgozott utasításait, ugyszintén azon művek sorjegyzékét, melyeket ily könyvtárak számára hasznosnak s ajánlhatónak tart. Az utasítások egészen gyakorlati szempontból vannak szerkesztve, s az alapszabály-tervezeten kívül különösen kiterjednek arra, miként kell a népben az olvasásvágyat felkelteni, s hogyan lehetséges ezen első lépés után az illető községben ugy szellemi, mint anyagi tekintetben társadalmi reform-mozgalmat megindítani. A könyvjegyzék 43 számból s mintegy 115 kötetből áll, kiterjed a szépirodalom, hasznos ismeretek s tudomány minden ágaira, csak olyan műveket ölel fel, melyek a népnek komoly erkölcsi irányuk, nemzeti jellegük és styl tekintetében egyaránt ajánlhatók. A könyvjegyzék, mely csak a magyar irodalomra szorítkozik, évről-évre revidiáltatni fog. A bizottság gondoskodott arról is, hogy e műveket népkönyvtárak számára lehető olcsón meg lehessen szerezni s ez okból tett felhívása folytán megnyerte Zilahy Sámuel könyvkereskedő (Budapest, váciutca 9. sz.) ígéretét, hogy az itt közlött művekből bármennyit s bármelyiket a kitett bolti árnál 15 százalékkal olcsóbban hajlandó adni. Ugyanonna az említett utasítás s könyvjegyzék kívánatra ingyen bárkinek is elküldetik. A bizottság ezenkívül lépéseket tesz a közoktatásügyi s belügyminiszteriumnál ezen utasítás s könyvjegyzék ajánlása s terjesztése végett. Magyarországon eddig közel 300 népkönyvtár létezik. Remélhető, hogy ezen üdvös mozgalom az említett nagyszabású intézménynek helyes irányt fog adni, s egyuttal rövid idő alatt a népkönyvtárakat s ezzel együtt az olvasó s művelt község számát is jelentékenyen meg fogja szaporítani. Minden idevágó fölvilágosítással megkeresésre szívesen szolgál a bizottság jegyzője Mayer Miksa (Budapest, vár, a közoktatási miniszteriumban). Közlebről a kibocsátott tervezetet egész terjedelmében közölni fogjuk.

— Az „Erdélyi Gazda“ 3-dik száma a következő érdekes és változatos tartalommal jelent meg: A melegágyak s azok készítése módjáról. —

Az erdélyi magán-erdőbirtokok kezelése. — Az istállók világitása. — A sáfrány-termelésről. — A hizó marha és borjúk nyírásáról. — Miként nő a növény gyökere? — A juhtrágya kezelése. — A hold és pláneták befolyása az időjárásra. — Eszközfa. — Milyen meleg legyen az istállóban? — Az okszerű borászat népszerű vezérfonala (könyvismertetés). — Értésítés. — Kimutatás. — Helyreigazítás. — Mellékletünk. — Piaci árak. — Hirdetések.

Külön mellékelve: Egyleti Mozgalmak: Közgyűlés 1877 január 7-én. — Választmányi ülés 1877 január 15-én.

Előfizetheti Kolozsvárt a kiadó-hivatalnál, félfvre 2, egészévre 4 frttal.

Olvasóink kiváló figyelmébe nyugodt lélekkel merjük ajánlani.

— Torma Károlyt, a m. tud. akadémia tagját, király ő felsége a kolozsvári m. k. tud. egyetem jog- és államtudományi karához a magyar közjog, közigazgatási és pénzügyi jog ürességben volt tanszékére nyilv. rendes tanárnak nevezte ki.

A kolozsvári egyetem Erdély jövendőjének egyik fontos tényezője lévén, az ilyen kinevezésen lehetetlen nem örüdeni.

— A „Pesti Napló“ szerint Felek Miklós, kitűnő művészünk — megyénk egyik községének N.-Galambfalvának szülötte —, a régi jelesek egyik utolsó tagja, kit annyi művészi alkotásu szerepben tapsolt és méltatott a fővárosi község, a jövő hónapban ünneplő nemzeti színházi tagságának 25 éves jubileumát. Felek tulajdonképen már a negyvenes évek derekán jelentékeny színész volt az országnak, de művészi pályája valóban attól kezdődik, hogy a nemzeti színház csarnokai föltartak előtte. E művészi pályát Felek fényes eredményel futotta be, s 25 év alatt egyik oszlopa, díse lett a nemzeti színháznak s a magyar színművészetnek. E művészi pálya negyedszázados évfordulóját ünnepli meg a nemzeti színház a jövő hó folytán. A község osztatlan szeretete s tisztelete fogja környezni a babérkoszorút, melyet a kegyeletes ünnepezen estélyén pályatársai átnyujtanak neki.

— A helybeli jótékony nőegyesület folyó hó 22-én a városháza nagytermében megtartotta ez évben második fillérestélyét, a következő sorrendel: 1. „Népdalok“, fuvolán előadta Kis Ernő. 2. „Az ételekről“, felolvasta Benkő Gyula. 3. „Aria a velencei karneválból“, fuvolán előadta Kis Ernő. 4. „Szép Ilonka“, Vörösmartitól, szavalta Balló Berta. 5. „Csárdás“, fuvolán előadta Kis Ernő. Voltak 108-an, gyűlt 4 frt 83 kr. Sz.-Udvarhely, 1877. jan. 23. Zajzon Ferencné, egyll. jegyző.

— Felhívás. Van szerencsém a mélyen tisztelt női községnek tudomására juttatni, hogy egyik volt jeles növendékemet Kassay Zsófi kisasszonyt, ki a múlt évnek egyrészt Budapesten töltvén, ott a női ruhaszabás és készítményét kitűnő alaposággal elsajátította, sikerült megnyer-

nem arra, hogy a vezetésem alatt álló leánynevelde helyiségében a jövő február 15-én egy a szükségnek megfelelő ideig tartó tanfolyamot nyisson azok részére, kik — mérsékelt díjfizetés mellett — a női ruhaszabás és készítményét elsajátítani óhajtanak.

Fölhivom tehát azokat, kik tanulni szándékoznak, hogy nálam, hol az érdeklődők a tanítás föltételeit megtudhatják, f. é. február 10-ikéig okvetlenül és annyival inkább jelentkezzenek, mert ezen tanfolyamra, a tanítás alaposágának és eredményességének elérhetése végett, a jelentkezők csakis bizonyos számban lesznek fölvehetőek.

Kelt Sz.-Udvarhelyt, 1877. január 23-án.
Özv. Lakatos Jánosné,
okleveles igazgató fötanítónő.

— Nyilvános számadás. A sz.-udvarhelyi evang. reform. kollegium tanuló-ifjuságának olvasó-egylete javára folyó évi január 11-én rendezett műkedvelő-előadás alkalmával fölfizettek: Solymosy Jánosné 3 frt 40 kr, özv. Korondi Mózesné 40 kr, özv. Szakács Istvánné 40 kr, Illyés István 1 kr, Ugron Lázárné 20 kr, Koronkai József 3 frt 40 kr, Sebesi Ákos 1 frt, Gyarmathy Sándor 20 kr, Konc András 40 kr, Magyar Jánosné 1 darab tallért. Aldozatkészességükért, a segélyezett egylet nevében, fogadják hálás köszönetemet.

Jól esik felemlítenem, hogy városunk lelkes női egy alkalmat sem mulasztanak el, hogy a közjónak, önzetlen, nemes célnak szolgálataba állhassanak. Igy, ez alkalommal is, Seifried Róza, Sándor Véri és Kis Eliz kisasszonyok egész odaadással vállalták el szerepüket, nem rettenve vissza a kezdet nehézségeitől. Szívességekét megköszöném, ha az előadáson jelenvolt t. község tapsaival, koszoruival melegebben, szebben nem fejezte volna ki irántuk elismerését és meglegedését, mint én, e helyen, tehetném. Kassai F. Ákos és Sinkovics Aurél urak, kik az előadás rendezésében az orosz-lánrészt végezték, köszönetünket méltán kiérdemelték.

Az összes bevétel 150 frt 41 kr és 1 darab tallér volt; kiadás 52 frt 34 kr. Tiszta jövedelem 98 frt 7 kr.

Az előadást rendező bizottság elhatározása folytán a jövedelemből 10 frt a felállítandó „Valeria-gyermekkert“ javára fog átadatni, a tallér pedig tanodánk éremtárába tétetik.

Sz.-Udvarhelyt, 1877. jan. 22.

Gönci Lajos,
mint a r. b. tagja és az olv. egyll. elnöke.

Lapunk zártakor érkezett.

Kossuth Lajos a „Kelet“ távirata szerint a ceglédiek hazahívó küldöttségének azt mondta: **A jelenlegi viszonyok között hazánem jöhet, de ha elérkezik az idő, midőn tényleg közreműködhetik hazánk zilált viszonyainak rendezésére, ott hagyja magányát, s leteszi a hűség esküjét a magyar király részére, s hűséges lojalitással meg is tartandja.**

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: Szakács Mózes.

H I R D E T É S.

HOFMAN ALAJOS CIPÉSZMESTER

Székelly-Udvarhelyen a felső-piacon

a legjutányosabb áron a következő cipőkkel szolgálhat.

Nők számára:

- Nemez komótcipők sarokkal.
- Ugyanyenek sarok nélkül.
- Brüner komótcipők sarokkal.
- Bőr komótcipők sarokkal.
- Brüner huzós (cugos) magas szárral.
- " füzös " " "
- Posztócipők törpe szárral.
- " magas szárral, cugos.
- " " füzös.
- Prémescipők " " "
- " " " bársony és bőr.

Urak számára:

- Lakcipők. Keztyübörcipők.
- Zergebőrcipők. Vikszosbörcipők.
- Egyes és kettős talppal, csavarral.
- Téli bagaria-csizma.

Gyermekek számára:

- Brüner, cugos és börcipők.

A fennemlített cikkek készletben is találhatók, s kívánatra újak is készíthetők.

— Vidéki megrendelések gyorsan és pontosan teljesíttetnek. —